

VAKILLIK MUNOSABATLARINI FUQAROLIK-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Urazov Nurmuxammed Salauatovich

QDU Stajer oqituvchi

urazovnurik79@gmail.com

Adilbaev Bekbosin Abatbaevich

QDU Stajer oqituvchi

bekbosinadilbaev221@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola mualliflari milliy fuqarolik qonunchiligidagi vakillik institutining hozirgi holatini, vakillik bilan bog'liq huquqiy munosabatlarni tartibga soluvchi huquqiy hujjatlarni va hujjatlarni yaratish va taqdim etishning huquqiy asoslarini shakllantirishni tizimli va chuqur tahlil qiladilar yoki boshqa shaxslarga tegishli fuqarolar, yuridik shaxslar va davlat hokimiyati organlari manfaatlarini ko'zlab vakillik funksiyalarini amalga oshirish huquqini beruvchi hujjatlar. Maqolada mualliflar tahlil, sintez, taqqoslash, deduksiya kabi umumiy ilmiy usullardan, shuningdek, bir qator aniq ilmiy usullardan foydalanadilar: nazariy va huquqiy manbalarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish, hujjatlarni tahlil qilish, mantiqiy usul, tizimli tahlil usuli, tarixiy usul, texnik usul.-huquqiy tahlil va boshqalar.

Maqolada nafaqat zarur huquqiy hujjatlar, sud amaliyotining qarorlari, balki huquqshunos olimlarning asarlari taqdim etilgan keng nazariy materiallar ham ko'rib chiqiladi. Ushbu maqolaning natijasi O'zbekiston Respublikasining me'yoriy-huquqiy bazasiga o'zgartirish kiritish bo'yicha asosli va aniq muallif takliflari bo'lib, uning maqsadi vakillik va hujjatlar bilan bog'liq huquqiy munosabatlarning murakkab makonini tartibga soluvchi qonun hujjatlarini takomillashtirish bo'lib, ulardan

ba'zilar vakolatlari berilgan boshqa shaxslar tomonidan muhim huquqiy harakatlarni amalga oshirish uchun yuzaga keladi.

Bu takliflar muallifning yangiligi bo'lib, nafaqat fuqarolik huquqi nazariyasi va ilmi, balki huquqni qo'llash amaliyoti nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: *huquqshunoslik, huquq, vakillik instituti, fuqarolik huquqi, fuqarolik huquqiy munosabatlari, vakillik, yuridik yordam ko'rsatish, vakillik turlari, ixtiyoriy vakillik, tijorat vakilligi, yuridik vakillik, ishonchnoma.*

KIRISH

Shunday paytlar bo'ladiki, shaxslar o'z huquq va majburiyatlarini bevosita o'zlari amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lmay qoladilar. Bunday hollarda ularga fuqarolik huquqidagi vakillik instituti haqidagi tushunchalar yordam beradi. Vakillarning xizmatiga fuqarolar ham, yuridik shaxslar ham muhtoj bo'ladilar. Shu sababli ishonchnoma, qonun, sud qarori yoki davlat organlarining hujjati asosan vujudga keluvchi vakillik institutining vaziyfasi vakolat beruvchi nisbatan fuqarolik huquq va majburiyatlarini bevosita vujudga keltirish, o'zgartirish va bekor qilishdan iborat.

Hozirgi bozor munosabatlari sharoitida vakillik instituti shaxslarning huquq va burchlarini amalga oshirishlari va ularning qonuniy manfaatlarini himoyo qilishdagi o'rni quyidagi holatlarda ko'rinadi.

-Jamiyatdagi subyektlarning huquq va majburiyatlarini o'z vaqtida amalga oshirilishini ta'minlaydi;

-shaxslarning o'z huquq va majburiyatlarini amalga oshirishga yordamlashadi;

-shaxslarning qonuniy huquq va erkinliklarini buzilishining oldini oladi;

-subyektlar o'rtasida o'zaro huquqiy munosabatlarning barqarorligini ta'minlash va boshqa vaziyfalarini bajarishi bilan jamiyat taraqqiyotida muhim hisoblanadi.¹⁸

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR BO'LIMI

Hozirgi vaqtda fuqarolik protsessida vakillik tushunchasini berish qiyin, chunki normativ darajada bu tushuncha qat'iy emas va ilmiy va o'quv adabiyotlarida u turli

¹⁸ Oqyulov.O Fuqarolik huquq darslik. - T: - 2017: TDYU, 2017. - 125 c.

xil huquqiy hodisalarni o'z ichiga oladi, masalan, vakillik va malakali yuridik yordam

Sh.Sh.Shorahmetovning fikricha, sudda vakillik – manfaatdor shaxs nomidan yoki qonunda nazarda tutilgan barcha asoslar bo'yicha protsessual harakatlarni amalga oshirishdir¹⁹.

M.I.Mixaylova vakillikni sud va vakil o'rtasidagi vakillik munosabatlarini huquqiy tartibga solishni ta'minlovchi huquqiy normalar yig'indisi deb belgilaydi²⁰.

V.S.Lisnevskiy vakillik - bu vakil va sud o'rtasidagi munosabatlar, bunda vakil o'z vakilining manfaatlarini ko'zlab harakat qiladi, deb ta'kidlaydi²¹.

Boshqa mualliflarning ta'kidlashicha, fuqarolik huquqiy vakilligi va uning maqsadining huquqiy ta'rifi mavjud va Fuqarolik Kodeksida mavjud bo'lib, unga ko'ra bir shaxs (vakil) tomonidan boshqa shaxs (vakillik qilingan) nomidan bitim tuziladi. Iшонchnoma, ko'rsatma qonun yoki publik yuridik shaxsning ma'muriy hujjati asosida vakolat berilgan shaxsning fuqarolik huquqlari va majburiyatlarini bevosita vujudga keltiradi, o'zgartiradi va tugatadi²².

Lekin O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksida vakil haqida hech narsa aytilmagan. Vakil ishda ishtirok etuvchi shaxslarga ham, odil sudlovni amalga oshirishga ko'maklashuvchi shaxslarga ham tegishli emas va shuning uchun o'zining protsessual maqomiga ega emas. Ushbu masala bo'yicha ko'plab munozaralar

¹⁹ Шораметов Ш.Ш. Ўзбекистон Республикасининг фуқаролик процессуал ҳуқуқи. Дарслик. – Тошкент: Адолат, 2007. – 607 б.

²⁰ Михайлова М.И. Представительство: понятие, сущность, условия // Актуальные проблемы экономики и права, 2017. – № 12. – С.335-339.

²¹ Лисневский В.С. Институт представительства в гражданском процессе Российской Федерации: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Томск: Российский государственный профессионально-педагогический университет, 2017. – 27 с.

²² Азаренок Н.В., Давлетов А.А. Представительство в гражданском процессе // Российский судья, 2017. – № 1. – С. 35-39.

mavjud bo‘lib, ular asosida ko‘plab mualliflar vakil ishda ishtirok etuvchi shaxslarga ishora qiladilar.

NATIJALAR

Shunday qilib, umumiy yurisdiksiya sudlarida vakillik asosan O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksining 7-bobi, O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksining 10-bobi va O‘zbekiston Respublikasining 25-dekabrda Qonuni, 10-bobi bilan tartibga solinadi. 1998 yil № 721-I " Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to‘g‘risida”gi Qonunda protsessual vakillik tushunchasi ko‘rsatilgan normativ-huquqiy hujjatlarda mavjud emas, shuning uchun qonun chiqaruvchiga 1-moddaga o‘zgartirish kiritishni tavsiya etish tavsiya etiladi. O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksining 65-moddasida quyidagi tushunchani o‘z ichiga olgan eslatma kiritilsin: vakillik – vakilning o‘z vakilidan xabardor bo‘lgan uchinchi shaxslarga nisbatan vakilining manfaatlarini ko‘zlab amalga oshirilgan qonuniy harakatidir. vakillik qiluvchining huquq va majburiyatlarini olish yoki amalga oshirishga qaratilgan harakatning xususiyati, ikkinchisi uchun bevosita huquqiy natija.

MUHOKAMA

Shuni ta’kidlash kerakki, bu masala bo‘yicha ba’zi fikrlar mavjud. Shunday qilib, A.E.Bogdasarova uchta holatda birinchi instantsiya sudida fuqarolik protsessida advokatning majburiy ishtirokini taklif qiladi:

- 1) davlat vakilining (prokurorning) majburiy ishtiroki;
- 2) taraflar yoki uchinchi shaxslar bolalikdan nogiron bo‘lib qolgan fuqarolik ishlari bo‘yicha, urushlar, kambag‘allar;
- 3) voyaga etmaganlarning manfaatlariga daxldor bo‘lgan fuqarolik ishlari bo‘yicha²³.

²³ Багдасарова А.Э. Актуализация правового регулирования представительства в гражданском праве //

Актуальные проблемы российского права, 2017. – № 4. – С. 78-83.

A.E.Bogdasarovning fikriga qo'shilib, bizdan San'atni to'ldirish so'raladi.

O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik protsessual kodeksining 67-moddasi:

“Advokatning sud muhokamasida ishtirok etishi quyidagi hollarda majburiydir:

- 1) davlat vakilining (prokurorning) majburiy ishtiroki;
- 2) taraflar yoki uchinchi shaxslar bolalikdan nogiron bo'lib qolgan fuqarolik ishlari bo'yicha, urushlar, kambag'allar;
- 3) manfaatlarga daxl qilingan fuqarolik ishlarida voyaga etmaganlar.”

XULOSA

Vakillik fuqarolik huquqining uchta mustaqil subyektini birlashtiradi, xususan: vakillik qiluvchi shaxs, uning huquq va majburiyatlari vakil tomonidan amalga oshiriladi; ushbu huquq va majburiyatlarni belgilovchi yoki amalga oshiradigan vakil; va bevosita ular tashkil etilgan yoki amalga oshiriladigan uchinchi shaxs.

Vakillikning asosiy va huquqiy yo'nalishi shundaki, u bir shaxsning huquqini amalga oshiradi, ya'ni. uchinchi shaxslarga nisbatan huquqiy harakat bir shaxs tomonidan amalga oshiriladi va ular olib keladigan oqibatlar bevosita boshqa shaxsga tushadi.

Shunday qilib, xulosa qilib shuni ta'kidlash kerakki, fuqarolik huquqida vakillik - muayyan huquqiy harakatlarni amalga oshirish jarayonida vakillik qilingan shaxsni vakil bilan to'liq almashtirishdir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Oqyulov. O Fuqarolik huquq darslik. - T: - 2017: TDYU, 2017. - 125 s.

2. Азаренок Н.В., Давлетов А.А. Представительство в гражданском процессе // Российский судья, 2017. – № 1. – С. 35-39.

3. Лисневский В.С. Институт представительства в гражданском процессе Российской Федерации: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – Томск: Российский государственный профессионально-педагогический университет, 2017. – 27 с.

4. Михайлова М.И. Представительство: понятие, сущность, условия // Актуальные проблемы экономики и права, 2017. – № 12. – С.335-339.

5. Шорахметов Ш.Ш. Ўзбекистон Республикасининг фуқаролик процессуал ҳуқуқи. Дарслик. – Тошкент: Адолат, 2007. – 607 б.

6. Багдасарова А.Э. Актуализация правового регулирования представительства в гражданском праве // Актуальные проблемы российского права, 2017. – № 4. – С. 78-83.